

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย*

Guidelines for Developing Operational Potential of Community Enterprise Groups, Mueang Sub-district, Mueang Loei District, Loei Province

¹รวิวัฒน์ มั่นทรา, เหมวดี กายใหญ่, เยาวริดา รัตนพลแสน และ เมทยา อิ่มเอิบ

¹Rawat Mantra, Hemwadee Kaiyai, Yaothida Rattanaphonsaen

and Methaya Imerb

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Loei Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: rawat.man@lru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย 2) เพื่อศึกษาสภาพสภาพปัจจุบันของการจัดการความรู้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย 3) เพื่อเปรียบเทียบสภาพแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำนวน 644 ราย โดยการกำหนดขนาดโดยใช้สูตรยามาเน่ ที่ได้จากการตอบแบบสอบถามกลับมา จำนวน 260 ราย ใช้วิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งประกอบด้วยวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สถิติเชิงอนุมานทดสอบ สถิติ t-test และ F-test (One-way ANOVA) ตามวิธีของ LSD

ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลยด้านต่างๆ โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุ 41-50 ปี สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท 2) สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย โดยภาพรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการจัดการเก็บความรู้ รองลงมา คือ ด้านการถ่ายทอดความรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการกำหนดความรู้ ตามลำดับ 3) ผลการเปรียบเทียบสภาพแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่า มีความคิดเห็นเปรียบเทียบความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ; การดำเนินงาน; กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

*Received June 28, 2023; Revised September 6, 2023; Accepted September 8, 2023

Abstract

The research article included the following objectives: 1) to investigate the current operation of community enterprise groups in Mueang Subdistrict, Mueang Loei District, Loei Province; 2) to explore the current conditions of knowledge management for community enterprise groups in Mueang Subdistrict, Mueang Loei District, Loei Province; and 3) to compare the guidelines for developing the operational potential of community enterprise groups in Mueang Subdistrict, Mueang Loei District, Loei Province. The study population consisted of 644 respondents from community enterprise groups in Mueang Sub-district, Mueang Loei District, Loei Province. The sample size was calculated using the Yamane formula. The 260 respondents who answered the questionnaire were selected by purposive sampling. The statistics used were frequency, percentage, standard deviation, t-test, f-test, One-Way ANOVA, and least significant difference (LSD).

From the study, the following results were found: 1) The current operation of community enterprise groups in Mueang Subdistrict, Mueang Loei District, Loei Province overall had the highest level of opinions. When each aspect was analyzed, it was discovered that the majority of respondents were female, between the ages of 41 and 50, married, with a lower secondary education, a general employee career, and a monthly salary of 10,001 to 15,000 baht; 2) The present condition of knowledge management for community enterprise groups in Mueang Subdistrict, Mueang Loei District, Loei Province overall had the highest level of opinions. When each aspect was analyzed, it was found that knowledge storage had the highest mean level, followed by knowledge transmission. The aspect with the lowest mean was knowledge formulation; and 3) From comparing the guidelines for developing the operational potential of community enterprise groups in Mueang Subdistrict, Mueang Loei District, Loei Province, it was discovered that the opinions on the guidelines differed with a statistical significance of 0.05.

Keywords: Potential Development; Operation; Community Enterprise Groups

บทนำ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2543 ได้เห็นความสำคัญของฐานงานเศรษฐกิจและทุนชุมชน เนื่องจากเล็งเห็นว่าจะเป็นรากฐานอันมั่นคง ที่จะทำให้ชุมชนองค์กรชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน จึงกำหนดการสนับสนุนงานดังกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการจัดตั้งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) มาตรา 7 (1) ว่า “สนับสนุนและให้การช่วยเหลือแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพ การเพิ่มรายได้ การพัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชนทั้งในเมืองและชนบท โดยยึดหลักการพัฒนาแบบองค์รวม หรือบูรณาการ และหลักการพัฒนาที่สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมเป็นแนวทางสำคัญ ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและประชาสังคมภายนอก ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือเอื้อเพื่อ

ซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาด้านอื่นๆ ในพื้นที่ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน เป็นระบบเศรษฐกิจแนวราบที่ส่งผลและสร้างความสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างผู้คนในชุมชนท้องถิ่น มิใช่เป็นเฉพาะเศรษฐกิจแนวตั้งแบบปัจเจกแต่สามารถทำให้เกิดความร่วมมือ เกิดโอกาสและความสัมพันธ์ที่ตระหว่างเศรษฐกิจร่วมของชุมชนกับเศรษฐกิจของปัจเจก เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะความร่วมมือเป็นหุ้นส่วนสร้างความสัมพันธ์ ทั้งในชุมชนท้องถิ่นและในระดับที่กว้างขวางอื่นๆ และภายนอก (Community Organizations Development Institute, 2020)

วิสาหกิจชุมชนเป็นกระบวนการสร้างสรรค์เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่า เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน (Department of Agricultural Extension, 2005) มีการเสริมสร้างชุมชนและสังคมให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ คุณค่าทางสังคม และจิตใจให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยทุกครอบครัวสามารถพึ่งพาตนเอง ได้จากการพัฒนาความรู้จากกระบวนการเรียนรู้ไปจนกลายเป็นอัตลักษณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาได้อย่างมีคุณค่าและยั่งยืนเป็นหน่วยประกอบการที่มีกรรมสิทธิ์ร่วมคล้ายบริษัทหรือสหกรณ์ในบริบทของหน่วยประกอบการของชุมชนที่จัดตั้งขึ้นมาโดยไม่เน้นกำไร แต่ไม่ปฏิเสธกำไร วิสาหกิจชุมชนในแนวทางของหน่วยประกอบการที่มีจำนวนมากพอสมควร เช่น กลุ่มการผลิต กลุ่มร้านค้า และ กลุ่มออมทรัพย์ ในการพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจึงจำเป็นต้องอาศัย ปรัชญา นโยบาย มาตรการและระเบียบ กฎเกณฑ์ที่มีแนวทางที่ชัดเจน และทุกฝ่าย ทุกคนในชุมชน ต้องทำความเข้าใจเพื่อสื่อความหมายให้ตรงกัน จึงจะนำไปสู่แนวทางปฏิบัติที่เป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพได้โดยมีองค์ประกอบทั้ง กลไกการผลิต กลไกการค้า กลไกการเงิน รวมถึงกลไกการออม การลดหนี้สิน การบริหารจัดการองค์กร การเงิน การตลาด (Chantawongsri, 2004) เพื่อเป้าหมายสุดท้ายนั่นคือการพึ่งพาตนเองซึ่งจะช่วยสร้างชุมชนให้เข้มแข็งอันจะเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจของไทยก้าวหน้าและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ดังนั้น แนวคิดดังกล่าวจึงเกิดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้แข็งแกร่งเพื่อที่จะสามารถแข่งขันกับตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศได้มากขึ้น ภาครัฐจึงมีนโยบายการผลักดันจัดตั้งธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กรวมทั้งแก้ไขปัญหาสภาพคล่องของภาคอุตสาหกรรมด้วยการปรับโครงสร้างการบริหารงานของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อมมีการเน้นการเพิ่มเงินทุนหมุนเวียน พร้อมกับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และสนับสนุนการนำเครื่องจักรมาจดทะเบียนกรรมสิทธิ์เพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์ในการเพิ่มทุน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนผู้ประกอบการเดิม และเพิ่มโอกาสและทางเลือกด้านแหล่งเงินทุนให้ผู้ประกอบการใหม่ การสร้างรากฐาน การผลิต การจ้างงาน การสร้างรายได้ และการส่งออกไปการจัดการวิสาหกิจชุมชนปัญหาการพัฒนาศักยภาพและการปรับตัวในระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ที่เกื้อหนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากแนวทางการดำเนินงานไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่จะผสมผสานองค์ความรู้เดิมภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในชุมชน ผลกระทบจากการพัฒนาดังกล่าวก่อให้เกิดผลดีและผลเสียต่อชุมชนในหลายกรณี (Srithong, 2015)

จากการสำรวจของสำนักเลขานุการ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลยยังมีรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบง่าย ๆ ทั้งด้านการเงิน การผลิต การตลาด การบริหารจัดการเช่น ระบบบัญชีการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ขาดช่องทางการตลาด และการประชาสัมพันธ์ จึงทำให้กลุ่มสามารถนำผลประกอบมาเป็นผลกำไรให้กับสมาชิกตามที่วางแผนได้ ทั้งนี้จึงจำเป็นต้องพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกในกลุ่มทั้งด้านการเงิน การตลาด การผลิต และการจัดการให้แก่สมาชิกเพื่อให้กลุ่มสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ในการวิจัยเนื่องจากกลุ่มมีศักยภาพและมีความต้องการพัฒนาระบบการจัดการวิสาหกิจชุมชน และใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ครั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจวางแผนและร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ลึกซึ้งและเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการวิสาหกิจชุมชนรวมทั้งเปิดพื้นที่ในเรียนรู้และแบ่งปันความสุขในการทำกิจกรรมร่วมกันอันจะนำไปสู่เป็นความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและพัฒนาเป็นรูปแบบในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการความรู้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย
3. เพื่อเปรียบเทียบสภาพแนวทางพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) ได้แก่ การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

ขั้นตอนที่ 2 ประชากร คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ประเภทผลิตสินค้า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านแปรรูป กลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านบริการ จำนวน 92 กลุ่ม โดยผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มประกอบด้วย 1) ประธาน 1 คน 2) รองประธาน 1 คน 3) เลขานุการ 1 คน 4) เภรณญิก 2 คน 5) ตัวแทนกรรมการ 2 คน ดังนั้นจึงได้ประชากรทั้งหมด 644 คน (ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565) กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จากประชากร จำนวน 92 กลุ่ม โดยผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มประกอบด้วย 1) ประธาน 1 คน 2) รองประธาน 1 คน 3) เลขานุการ 1 คน 4) เภรณญิก 2 คน 5) ตัวแทนกรรมการ 2 คน ดังนั้นจึงได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 260 คน โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยเลือกเจาะจงบุคคลผู้มีส่วนในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย โดยเลือกจากประชากร จำนวน 9 กลุ่ม โดยผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มประกอบด้วย 1) ประธาน 1 คน 2) รองประธาน 1 คน 3) เลขานุการ 1 คน 4) เภรณญิก 2 คน 5) ตัวแทนกรรมการ 2 คน ดังนั้นจึงได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 63 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก และสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎี วัตถุประสงค์ของการวิจัย กำหนดประเด็นในการศึกษา สร้างแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกและสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัญหา และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้การรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยการบันทึก MP3 บันทึกวิดีโอ การจดบันทึกภาคสนาม (Field Note)

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล ลดทอนข้อมูล และจัดกระทำข้อมูล

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย (Presentation of the Research Results)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพปัจจุบันการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย

ผลการวิเคราะห์ พบว่า สภาพปัจจุบันการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุ 41-50 ปี สถานภาพสมรส วุฒิมัธยมศึกษาตอนต้น อาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท

วัตถุประสงค์ที่ 2 สภาพสภาพปัจจุบันของการจัดการความรู้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย

ผลการวิเคราะห์ พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย โดยภาพรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการจัดเก็บความรู้ รองลงมา คือ ด้านการถ่ายทอดความรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการกำหนดความรู้ ตามลำดับ ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย

สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการกำหนดความรู้	4.31	0.59	มากที่สุด
ด้านการแสวงหาและสืบค้นความรู้	4.39	0.60	มากที่สุด
ด้านการสร้างความรู้	4.43	0.61	มากที่สุด
ด้านการประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่	4.43	0.59	มากที่สุด
ด้านการจัดเก็บความรู้	4.48	0.55	มากที่สุด
ด้านการถ่ายทอดความรู้	4.53	0.63	มากที่สุด
โดยรวม	4.43	0.52	มากที่สุด

วัตถุประสงค์ที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิเคราะห์ พบว่า มีความคิดเห็นเปรียบเทียบความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

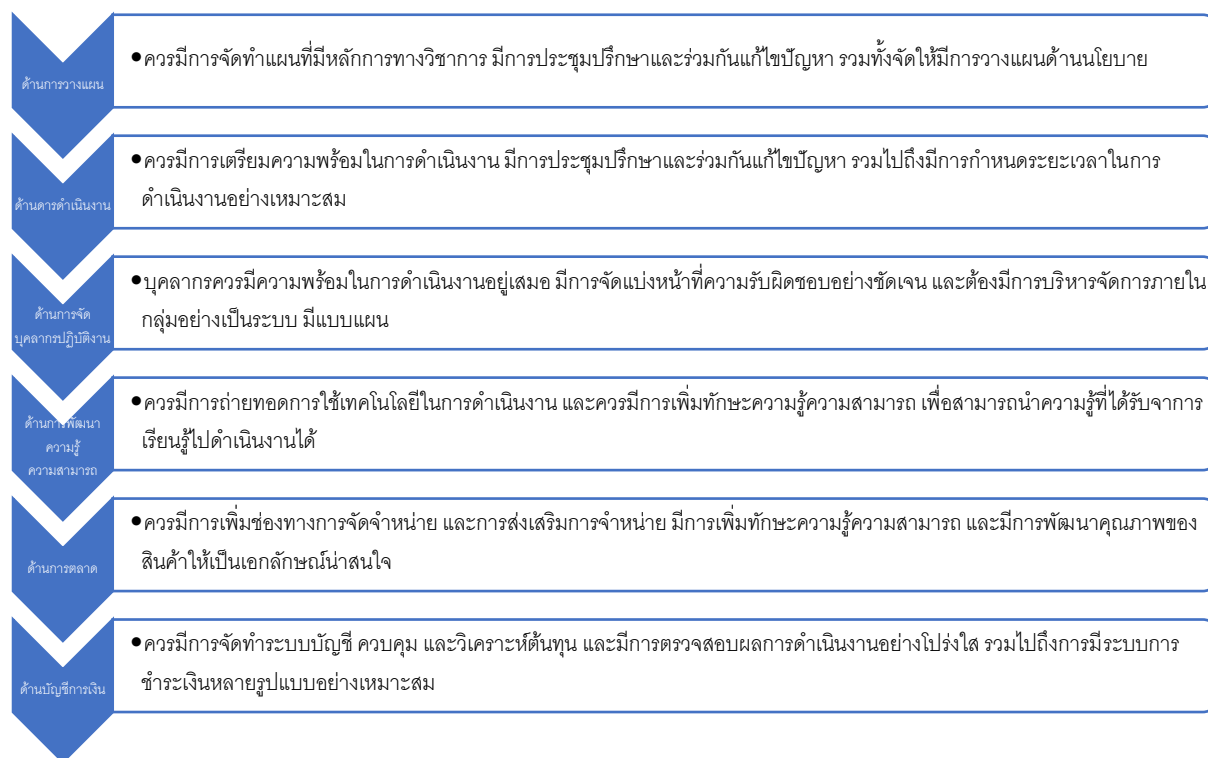

Figure 1: The New Body of Knowledge

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุ 41-50 ปี สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มคนส่วนใหญ่ในจังหวัดเลยจะประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปและเป็นเพศหญิง จึงมีความคิดเห็นในด้านการพัฒนาส่งเสริมในอาชีพการทำงานของกลุ่มวิสาหกิจมากกว่าเพศชาย สอดคล้องกับ Thaveechan (2008) ศึกษาเรื่องการศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาการดำเนินธุรกิจอาหารพื้นเมือง กรณีศึกษา: ธุรกิจใส่กรอกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูป บ้านโพนปลัด ตำบลสุขสวัสดิ์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ส่วนใหญ่แล้วลูกค้าเป็นเพศหญิง ร้อยละ 68 รองลงมาคือ เพศชาย ร้อยละ 32 อายุระหว่าง 26-35 ปี ร้อยละ 46 รองลงมาคือ 36-45 ปี ร้อยละ 44 ระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 54 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 18 อาชีพเกษตรกร/แม่บ้าน ร้อยละ 56 รองลงมาคือ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 24 รายได้เฉลี่ย/เดือน 3,000-6,000 บาท/เดือน ร้อยละ 54 รองลงมาคือ 10,000-13,000 บาท/เดือน ร้อยละ 24

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย โดยภาพรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการจัดเก็บความรู้ รองลงมา คือ ด้านการถ่ายทอดความรู้

ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการกำหนดความรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องได้รับความรู้การจัดเก็บข้อมูลด้วยวิธีต่างๆ จากการถ่ายทอดความรู้จากการฝึกอบรมจากผู้ชำนาญหรือการนำองค์ความรู้จากหน่วยงานราชการภาครัฐหรือเอกชนมากำหนดรู้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีการพัฒนาและเป็นระบบ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ Wisawakul (2017) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการจัดเก็บความรู้สูงสุดในประเด็น มีการจัดเก็บความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยลายมือ คิดเป็นร้อยละ 64.40 และต่ำสุดในประเด็น การจัดเก็บความรู้ โดยการสร้างห้องนิทรรศการหรือห้องสมุดสำหรับรวบรวมความรู้ คิดเป็นร้อยละ 16.70 ดังแสดงเป็นรายชื่อแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านการจัดเก็บความรู้ พบว่า มีการเก็บความรู้โดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาจัดการเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ และมีการจัดเก็บความรู้โดยบันทึกข้อมูล ผ่านทางอินเทอร์เน็ต และโซเชียลเน็ตเวิร์ค ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการใช้เทคโนโลยีที่ช่วยทำให้การจัดการความรู้ทำได้รวดเร็วขึ้น เช่น อินเทอร์เน็ตใช้ในการสืบค้นข้อมูลส่วนใหญ่จาก Google และมีการจัดเก็บข้อมูลด้วยโปรแกรม Microsoft office ไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Wisawakul (2017) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการจัดเก็บความรู้ มีการจัดเก็บความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยลายมือ

2. ด้านการถ่ายทอดความรู้ พบว่า มีการถ่ายทอดความรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มภายในวิสาหกิจชุมชน และมีการถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชุมชนหรือผู้รู้ในชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอาจจะต้องได้รับการถ่ายทอดจากความรู้จากผู้รู้ในชุมชนหรือผู้นำชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาในท้องถิ่น ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Chimplee (2012) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา การถ่ายทอดความรู้ มีรูปแบบการถ่ายทอดอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยกระบวนการการจัดการความรู้ดังกล่าวมีลักษณะเป็นวงจรที่เมื่อถ่ายทอดความรู้แล้วสามารถย้อนกลับไปกำหนดความรู้ในรูปแบบอื่นๆ ได้อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับแนวคิดของ Wisawakul (2017) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการถ่ายทอดความรู้ สูงสุดในประเด็น มีการถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชุมชน ผู้รู้ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 91.50 และต่ำสุดในประเด็นมีการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษของกลุ่มผู้เริ่มก่อตั้งกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 86.40

3. ด้านการกำหนดความรู้ พบว่า มีการคำนึงถึงปัญหาและความต้องการของชุมชน และมีการคำนึงถึงการสืบสานอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มชุมชนอาจต้องการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ที่เป็นปัญหาไม่สามารถแก้ได้ด้วยตนเอง เช่น วิธีการนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจให้มีการสืบสานและยังคงอนุรักษ์ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Butdee (2012) พบว่า หากมีกระบวนการจัดการความรู้ที่ดีจะส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนขนาดกลางและขนาดย่อม นำไปสู่การพึ่งพาตัวเองได้ของกลุ่ม ทั้งนี้การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกผู้นำวิสาหกิจชุมชนกลุ่มนี้มีความสามารถบริหารจัดการ และการประสานงานทั้งภายในและภายนอกมอบหมายงานให้กับสมาชิกอย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้สมาชิกได้ตระหนักถึงความสำคัญมูลค่าผลิตภัณฑ์กำหนดเป้าหมายกลุ่มร่วมกัน ร่วมวางแผน ร่วมสร้างผลผลิตที่เป็นอัตลักษณ์กลุ่ม ที่ยังคงสืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาเดิมมีบทบาทสร้างให้เกิดการเชื่อมโยงความรู้ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้ เพื่อสร้างรายได้เสริมแก่สมาชิก ผลจากการถอดบทเรียน บทบาทของผู้นำวิสาหกิจชุมชน ที่ประสบความสำเร็จนั้นสิ่งที่สำคัญคือ เป็นผู้ที่มีจิต

อาสา ใช้หลักธรรม นำการบริหารงาน ยึดหลักคุณธรรม ทั้งด้านการครองตน ครองคน และครองงาน จึงส่งผลให้การดำเนินงานนั้นประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามเพศ พบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงดังแต่ละด้านต่อไปนี้

จำแนกตามอายุ พบว่า ทุกด้านแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ช่วงอายุ 41-50 ปี เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการพัฒนาการดำเนินงาน มากประสบการณ์ที่แตกต่างจากช่วงอายุอื่นๆ เช่น แนวคิด มีความมั่นใจ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน พัฒนาทักษะทางด้านการทำงานอยู่เสมอ ชอบความสะดวกรวดเร็ว และ ไฮเทคเทคโนโลยี ซึ่งไม่สอดคล้องกับ Taifahphu (2015) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะและความคาดหวังต่อการดำเนินชีวิตและการบริโภคตราสินค้าของผู้บริโภคที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป กลุ่ม อายุ 40-49 ปี แม้ว่าจะตระหนักถึง การเปลี่ยนแปลงในด้านที่ดีของชีวิตไม่จำเป็นจะเป็นการมีความฉลาดรอบคอบมากขึ้นในการทำงาน การมีพัฒนาการทางจิตใจมากยิ่งขึ้น แต่คนกลุ่มนี้ก็เริ่มตระหนักถึงภาวะการณ์เป็นผู้สูงอายุโดยรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่สำคัญ เช่น ความรวดเร็วในการตัดสินใจการไม่สามารถทำงานได้ต่อเนื่องและยาวนาน การฟื้นตัวของสุขภาพต้องใช้เวลาานมากยิ่งขึ้นกว่าในอดีต

จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ทุกด้านแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ส่วนใหญ่เป็นสถานภาพสมรสและมีความคิดเห็นในด้านพัฒนาความรู้ความสามารถจึงมีความคิดและการตัดสินใจที่แตกต่าง เนื่องจากการใช้ชีวิตที่เป็นครอบครัวและต้องการสร้างความมั่นคงจึงมีความคิดเห็นในด้านนี้มากกว่าด้านอื่น ซึ่งสอดคล้องกับ Ngamlamom (2015) ลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ ถือเป็นความหลากหลายและ แตกต่างเกี่ยวกับบุคคล เช่น เพศ อายุ สถานภาพ ลักษณะโครงสร้างของร่างกาย ความอาวุโสในการทำงาน เป็นต้น โดยจะแสดงถึงความเป็นมาของแต่ละบุคคลจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งความแตกต่างและหลากหลายของบุคคลนี้ สามารถบ่งชี้ลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกที่แตกต่างกัน การตัดสินใจที่แตกต่างกันที่มีสาเหตุมาจากความแตกต่างทางด้านประชากรศาสตร์หรือความเป็นมาของบุคคลนั่นเอง

จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ทุกด้านแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในระดับการศึกษาปริญญาตรี มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยี เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย เช่น โทรศัพท์สื่อสาร เครื่องคอมพิวเตอร์ และมีความคิดเป็นภาวะผู้นำที่แตกต่างจากระดับการศึกษาอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับ Seritrakul (2007) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การสังเกตการณ์ระยะยาวของการ ยอมรับ e-Learning กรณีศึกษา: นักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยกรุงเทพ” มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงการยอมรับระบบ e-Learning และความต่อเนื่องในการใช้ e-Learning โดยใช้ทฤษฎีแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ

จำแนกตามอาชีพ พบว่า ทุกด้านแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านที่มากที่สุดคือด้านการตลาด มีการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า อาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพที่ประกอบเข้ากับวิสาหกิจชุมชนได้ง่ายและมีความหลากหลายกว่าอาชีพอื่นๆ และมีความคิดค่อนข้างอิสระ เรียนรู้ได้หลายรอบด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ Veerapat (2009) ศึกษาเรื่องการประกอบอาชีพอิสระของผู้สำเร็จอาชีวศึกษา พบว่า ผู้สำเร็จอาชีวศึกษา จะต้องมีความรู้ ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) จึงจะส่งเสริมให้ประกอบอาชีพอิสระได้สำเร็จทั้งนี้เพราะเทคโนโลยีก้าวไปเร็วมากสภาพเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง ค่านิยมของบุคคลก็เปลี่ยนไป และซึ่งสอดคล้อง Chalothorn (2011) ศึกษาเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างความ แข็งแรงของท้องถิ่นในอำเภอบ่อทอง

จังหวัดชลบุรี:กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านคลองมือไทร การที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของกลุ่มต้องเริ่มต้นที่การหาช่องทางตลาดเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจจะต้องมีการนำกลยุทธ์ทางการตลาดมาใช้ เช่น การปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ การใช้สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ เช่น วิทยุชุมชน เพื่อแนะนำสินค้าให้ผู้บริโภคได้รู้จัก เป็นต้น ซึ่งถ้าหากมีตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าเพิ่มมากขึ้นก็จะมีผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีการรับซื้อวัตถุดิบจากสมาชิกและมีการจ้างแรงงานสมาชิกเพิ่มขึ้น ทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่ม

จำแนกตามรายได้ พบว่า ทุกด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านที่มากที่สุดคือด้านการตลาด มีการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการจำหน่าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารายได้ 10,001-15,000 บาท ถือเป็นรายได้ที่เหมาะสมเพราะส่วนใหญ่เป็นอาชีพรับจ้างทั่วไปและมีความคิดเห็นในด้านการตลาด มีการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริม การจำหน่าย ซึ่งสอดคล้องกับ Phongphit (2005) ได้ศึกษาเรื่องเครือข่ายยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็งชุมชนเข้มแข็ง โดยในด้านการตลาดของกลุ่มพบว่ามีการส่งเสริมการขายและการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์อย่างเป็นระบบอยู่ในระดับมาก แต่การวางระบบการกระจายสินค้าสู่ตลาด การมีสถานที่จำหน่ายสินค้าเป็นของตัวเอง การกำหนดราคาในการจำหน่ายได้อย่างเหมาะสม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยศึกษาจากวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ

สรุป

การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุ 41-50 ปี สถานภาพสมรส วุฒิมัธยมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท การจัดการความรู้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ยังคงมีการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มกับหน่วยงานภาครัฐน้อย ทำให้ไม่สามารถร่วมมือกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงยังขาดการจัดการอบรมบรรยาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สมาชิกภายในกลุ่มจากปราชญ์หรือผู้รู้ในชุมชนเพื่อให้เกิดการรับฟังปัญหาและพัฒนา อีกทั้งยังขาดการใช้กระบวนการวิจัยในการสร้างกระบวนการจัดการความรู้ของวิสาหกิจชุมชน เพื่อกระจายความรู้ให้กับสมาชิกในกลุ่ม รวมไปถึงไม่มีการปรับปรุงข้อมูลของกลุ่มเพื่อให้ข้อมูลมีความทันสมัยอยู่เสมอ พร้อมกันนี้การจัดเก็บความรู้โดยบันทึกเป็นวิธีทศน์ยังมีการจัดทำที่น้อย อีกทั้งยังไม่ค่อยมีการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษของกลุ่มผู้เริ่มก่อตั้งกลุ่ม จึงทำให้องค์ความรู้เดิมที่มีไม่ถูกส่งต่อหรือถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ควรนำแนวทางที่ได้จากการวิจัยไปปรับใช้และพัฒนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีความตระหนักรู้และเข้าใจ พร้อมทั้งมีการลงพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อไป

1.3 จากแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา บรรพบุรุษของกลุ่มผู้เริ่มก่อตั้งกลุ่มและสมาชิกทุกคนต้องร่วมกันในการเผยแพร่และให้ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้การดำเนินการมีการสืบทอดและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยประเด็น “การพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย”

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยประเด็น “กระบวนการมีส่วนร่วมพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย”

References

- Butdee, S. (2012). The Development of a Causal Relationship Model between Selecting Factors, Organizational Commitment and Employee Performance in the Steel Pipe Industry Group Organization. *King Mongkut's Journal of North Bangkok*, 26(2), 289-298.
- Chalothorn, J. (2011). *Enhancement of Community Enterprise Efficiency to Create Local Strength in Bo Thong District, Chonburi Province: A Case Study of Ban Klong Mue Sai Agricultural Housewives Group*. (Master's Thesis). Business Administration Kasetsart University. Bangkok.
- Chantawongsri, W. (2004). *Factors Affecting the Success of Community Enterprise Groups, Kantharawichai District, Maha Sarakham Province*. (Master's Thesis). Khon Kaen University. Khon Kaen.
- Chimplee, K. (2012). *Knowledge Management Model of Local Wisdom in Wicker Handicrafts: A Case Study of Community Enterprises*. (Doctoral Dissertation). National Institute of Development Administration. Bangkok.
- Community Organizations Development Institute. (2020). *CODI History*. Retrieved July 5, 2022, from <https://web.codi.or.th>
- Department of Agricultural Extension. (2005). *Community Enterprise*. Retrieved July 5, 2022, from <https://www.doae.go.th>
- Ngamlamom, W. (2015). *Concepts and Theories Related to Demographic Characteristics 2016*. Retrieved August 25, 2022, from http://learningofpublic.blogspot.com/2015/09/blogpost_11.html
- Phongphit, S. (2005). *Thinking from Master Plan to Community Enterprise*. Bangkok: Charoenwit Phim.
- Seritrakul, W. (2007). *Model of e-Learning Adoption: Case Study in Bangkok University Undergraduate Students*. (Research Reports). Bangkok: Bangkok University.
- Srithong, N. (2015). *The Process of Building a Strong Community That is Self-reliant and Sustainable*. Bangkok: Odeon Store.
- Taifahphlu, Th. (2015). Attitudes and Expectations towards Lifestyle and Brand Consumption of Consumers Aged 40 and over in Bangkok. *Dhurakij Pundit Communication Arts Journal*, 1(9), 117-151.

- Thaveechan, S. (2008). *Study on the Study of Ways to Increase the Efficiency for Development, Carrying Out Local Food Business, Case Study: Sausage Business, Community Enterprise, Farmers' Group Ban Phon Privatization, Suksawat Subdistrict Deputy, Phrai Bueng District Sisaket Province*. (Research Report). Sisaket: Sisaket Rajabhat University.
- Veerapat, W. (2009). *Teachers' Knowledge and Awareness towards Students' Self-employment*. (Master's Thesis). Chandrakasem Rajabhat University. Bangkok.
- Wisawakul, N. (2017). *Guidelines for Developing the Operational Potential of Community Enterprises*. (Research Report). Chiang Mai: Chiang Mai University.